

BENDA BALÁZS

Remekmű

HÁTAM MÖGÖTT FŰ, ELŐTTEM AZ ÉG
(KALANDREGÉNY)

Háborítatlanul haladt át az úttesten.
Alkonyat, utcai fényforrások gyúlnak,
sok árnyék lesz. Háborítatlanul, noha négyen
is látták, három a túoldalról, egy erről.
Szatyrok, cipők, létfenntartás. Mindenki halkan
szuszogott, reá sem hederítnek, pedig
ott magasodik feszes háta mögött
kővélett lelkiismerettsége fölé
véres felkiáltójelként
átkozó sikolyként
kinyújtott fehér karként
üres, fekete szemgödörként
sarokba görbedt hullaként
bűne, a gyilok, hogy aztán sok kaland s
izgalom után sorsként lecsapjon ez bűnösre,
torkon ragadja, kútba fojtsa.

(kezdődjék hát a mese)

Nagy, sárga bérház, homályos kapualj, délután, csend, kattanás, egyet lép valaki a lépcsőházban, balt jósoló helyzet, borzongás és jelen az „itt öltek, ölnek, ölni fognak” levegő szaga, melyet az ember, mikor belép, előre érezni vél. Igaza van az embernek, itt fekszik közel a falhoz. Tágra nyílt látószervvel, sötét, gyengénlátó szemüvege pofájára szorulva, mögüle kilátszik félig lehunyt pillái alól kék szeme, s ez sugárzik belőle: nob...g. Kis tekert testtartásban, kizsugorodva az életéből. Szép halott, meg kell mondani, igen szép, homlokán virágszirmokként alvad kifolyt vére, és bibeként feszít a koponyát

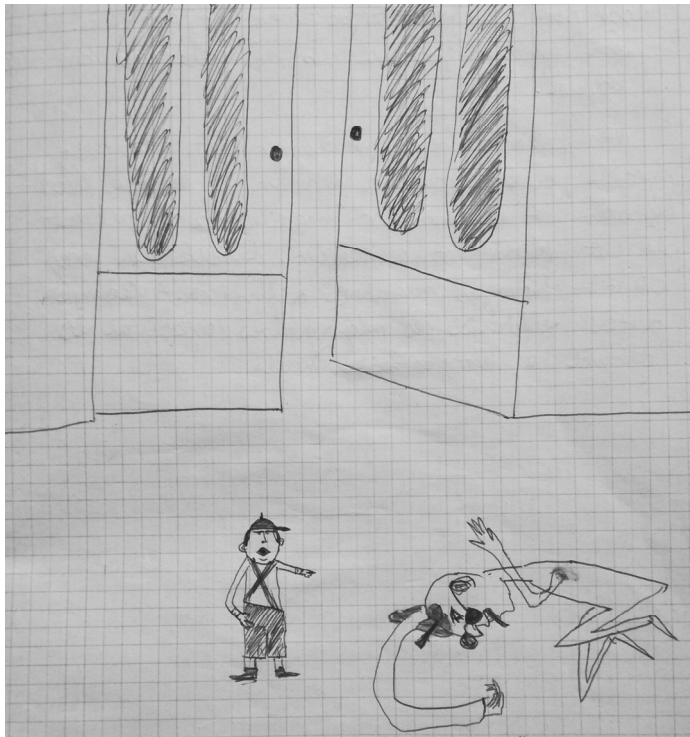
* 2011-ben jelent meg a *Kalandoz történet* című kötet, amely egybegyűjtötte Benda Balázs minden fellelhető szövegét és rajzát. Azóta azonban ismét jelentős mennyiségű hagyatéki került elő, nagy számú képi és kisebb terjedelmű szöveges anyaggal. Az írások 2021 októberében a Metanoia Artopédia *Balszerencsét!* fesztiváljának támogatói bérleteként fanzin formájában jelentek meg, korlátozott példányszámban. Az itt olvasható válogatás ezeket a szövegeket közli a leghosszabb írás, *A bombonát-lázadás* kivételével. Ennek a novellának az eleje annak idején megjelent a Hétvilág 1. számában és a kötetben is; a tizenöt folyamatos kézirataldalmi teljes szöveg egyelőre csak a fent említett fanzinban olvasható. (Keresztesi József)

átszakajtó csillogó réztüske. Karja előrenyújtva, behajlítva, testéhez szorítva, ujjai ökölben, ujjhegyére szállt egy légy, rendbe hozza magát, megigazgatja öltözékét, elmegy. Bal keze négy kinyújtott és egy behajlított helyzetű ujj vajon mit jelent? És jobb kezének kinyújtott mutatója s a földre általa írt hat betű? Egy név? Azé a megátalkodotté? Nyikordul a kapu, kilencéves fiatal ember lép be, megpillantja a földön heverőt. „Szüleim tanításának hála, tisztában vagyok vele, hogy ez úr részeg, mint a nyúl, saját lábában botolt, és földre esvén fejét véresre verte. Cselekedetéről egyedül maga tehet. De... hoppá, nézzük csak... mi áll ki barna fejéből?... hogy csillog... egy rézpénz! Őneki minek, csak elveszti, majd én eladom, van vén kereskedő, hasonlít is erre, az mögöszi. Na gyere, kihúzlak. Hí, véres vagy ám! Nekem így nem köllesz, megtűrüllek ennek a hajába... az már úgyis olyan...” Eközben széttapossa a hatbetűs feliratot, rálép a négyet mutató kézre, berúgja a gyengénlátó sz.ü. egyik ablakát, és nyála rácsöppen az alvó zakójának hajtókájára. Végzett, sarkon (perdül)-fordul, és új játékával kiszalad a kapun.

Nemsokára egy kislány, hat évet alig megélt, szökdel le a lépcsőn a korom lépcsőházban. A kapuhoz ér, megpillantja a pihenő férfit, felsikkant, egy darab hányás bukkan ki a száján, ráhull a férfira. A leányka arca elfehérik, és még nedves ajkaival és állával a testre zuhan.

[Négy kéziratlap, tollal, ceruzajavítások, egy rajz]

A banános majom

1984. február 1. du. 4 óra 40 perc

Megyek, lábaimat ütemesen emelem s helyezem a földre, járok, közben dúdlok: „járok az uccán, guggolva járok, az aszfalton slejmot találok.” Járok-kelek, egy pillanat, és máris megállok. Haladómozgásom egyik napról a másikra megáll. Egyik nap látok, a másik nap nem tudom, látok-e. Valószínűleg. Állok. Tekintetem körülhordozom a tájon. Az égből leesett valami, odamegyek, föl akarom venni, de már összezúzta magát. Sajnálom. Egész apró volt. Fölnézek, ki dobhatta le. Most rámesik egy. Lefolyik a vére a földre, fekete vére van. A következő is szörnyethalt. Kabátkámon végigfolyt, mire elvált volna tőle, egészen eltűnt. Kabátkám fölfalta, pedig még lehet, hogy élt. Megfenyítettem, ráhúztam a pálcámmal, fölsikított. Rosszul tette, mert még egyszer ráhúztam. Fájdalmat éreztem. Gondolom, visszaütött, ezért elhatároztam, hogy jól megrakom. Meg is tettem, minden tiltakozása és erőszakossága ellenére, bár néha szerény csikosnadrágomat találtam el ütéseimmel. Miután ilyen szerencsésen elvertem ruhadarabjaimat, kifújom magam és utánanézek, ki öli halomra ezeket az apró akármiket, amiből egyre több zuhant le körülöttem. Fölnéztem, de nem látom, csak a sűrű eget, amely igen csúnya, nem hagyom hát, hogy tovább foglalja a helyet a szememben. Helyébe a tájat illesztem és a tekintetet végigviszem rajta. Biztos van valaki fönt, aki azzal szórakozik, hogy halomra öli ezeket a szerencsétleneket. Egy nagy edényben lehetnek – elképzelem, hogy mocorognak –, az illető belenyúl, kimarkol egy csomót, és leszórja őket. Ettől általában elpusztulnak, a szerencsést, aki rám esett, azt meg megette a kabátom. Azaz hogy már több is esett rám, ezek mind kimúltak, és a vérükkel már egészen átítatták ruhámat. Remélem, a kabátkám nem fulladt még meg, a kabátkámról eszembe jutott a kegyetlensége, és fölemelve a botomat széles, balettos mozdulattal megfenyegettem. „Nézd a disznót, megint meg akarja ütni!”, hallottam magam mellől, a hang egy férfi fejéből jött ki, valami nyíláson. A férfi mellett asszonya állt, aki hasonlóképpen tett. A levegő remegett a hangjelenségtől, amit okoztak. A remegés ellenem irányult, úgy érzem. Többen gyűlnek körém, és félreértik a helyzetet. Ez tény. Biztosítom őket, ütlegről szó sincs. Nem bánom többé kabátkám, sőt, kívánságukra még meg is simogatom. Nem kívánták ugyan, de megtettem. Erre még jobban kitágították nyílásukat, és még jobban remegtették a levegőt, ami már egész fekete. Nyílásaikból hasonló dolgok ugrottak ki, mint amilyenek fönről potyogtak, csak fehérebbek voltak, biztos orvosok, akik meg akarják menteni társaik életét, de meghalnak ők is. Tragikus. Egyre közelebb jöttek, és vékony, hosszú kezeikkel arcom előtt hadonásztak. Nyílásukból kicsurgott valami piros, de nem esett le, odaragadt ajkukhoz vagy szájpadrásukhoz. Hangjuktól a levegő egyre jobban remegett, recsegett-ropogott, és már-már összedőléssel fenyegetett.

[Három kéziratoldal, tollal]

A világnak virágait

Gyermekek rohangásznak a réten, mind meztelen. Ide-oda futnak, lehasalnak, eszik a füvet, fölugranak, továbbbszökdelnek, rágják a zöld szálakat, virágokat, mohát, bogarakat a fű között. Egy öregember, sovány, magas öregember, beesett arcú, hajtja őket, hajlékony botot suhogtat a kezében, ő sem hord ruhát, a bottal meztelen hátukra és fenekükre csap, így készíti őket legelésre. Mind az öregember, mind a gyerekek némák, csak a fű harsogása és a bot csattogása hallatszik.

A távolban magas faéptmény, mint egy vadászles, rajta valaki tölcséren át kiabál: Gyepet! gyepet! hamar! gyepet!

A rétet fák szegélyezik dús lombbal, egyikről macska lóg alá, farkát az ágra hurkolva kapaszkodik és szemlélődik. Lejjebb az ágon testrészek lógnak, emberi kezek, fejek, lábak, fülek kampón, tüdő és ilyesmik, egészen aszottak és feketék, mellettük horogra tűzött rovarok, pókok, és fölakasztott pockok megvakondok. A többi fa is hasonlóan érdekes látványt nyújt, a könnyű nyári szellő dögszagot hoz, a macska káromkodik és fintorog. Fölötte mozog a lomb.

A faszor végén emberek jelennek meg, kisebb csoport, színes ruhákban közelednek.

A rét fölött két megvakított fácán röpül el.

A fán megmozdul a lomb, és egy másik macska mászik az előző mellé. Letép egy levelet, forgatja, a földre ejti.

A két macska elfekszik az ágakon, hallgatják a legelészőket, a távoli kiabálást, a szél susogását, lehunyják szemüket, az ágon meglebbenek a húsdarabok.

[Egy kéziratoldal, tollal]

Sörrel leöntött köd

(képek egy visszautazásról [és hazautazásról])

I.

Gyerekeim szaladoznak előttem – mozdony vagyok. Sorra elgázolom mind, vérük bepötytyöz. Fehér kerítések az állomásokon, megfésülük a füvet, a fűben bohóc fut. Hajam fésületlen, benne téglalépcsők és gyümölcsfák. Ha ráfekszem a fűre, mindez összekeveredik. A bohóc, a gyümölcsfák, a fű, a téglalépcső, a hajam, a kőkerítés, a vélhető nyúlszar a földeken, a köd, én, a vonat, a papír, a falevelek és egyebek és hanyok. Kijön a hasamból ez-az, és átítatja

az egészet. (Öröm, utazom.) Hugsznom kell, szünet. Száraz, minden száraz
kint. Azt mondják, ős van. Össsszszzz.

[ceruzarajz, alatta felirat ceruzával:]

RÓKA NYÚLAT FOGOTT. VADÁSZ ÜLDÖZÉ. VESZTERNHŐS MEG-
ÖLTTE VADÁSZT, EZÁLTAL RÓKÁT MEGVÉDÉ, KI NYÚLAT MEGEVÉ.
Benda Balázs hiteles rajza.

Vége az első résznek

II.

Táncsaknem ittas vagyok?

–

Retek. R-r-r-reter. R-retek.

R-r-r-r. V-v-v-vill-r-vi-lla. Villa.

Nem vita. Villlla. Nem vita.

Nincs vita. Nincs, nincs, nincs vita.

Vita kuss.

(A pofád befogod, kollégista!)

– Utánam fuss, vidáman fuss, a bombát elgurítsd!

Belehelem a vonatfülkét ezüstös szeszszaggal, a fény velem jön a síneken
(amíg jöhet). Szemsornyai házak mutatnak be a sötétnek, örvendek, téged be-
lukaszt a fény, ha jól tudom. Ez fehér. (Az ablakban sárga.) Időős hölgy. ...Ré-
szeg mögötte mintát lép az aszfaltba. A vonat tovább négykézláb. Levegőben
lógó fénylukak. Úgy hírlík, panelházak, és az égig érnek. Csattognak a vago-
nállatok, és agyontapossák a fényt a síneken. Egyenesek szelnek darabokra.
(A már ismert szünet következik.) Megérkeztem valahová, és indulok va-
lahová. A pályaudvar zajai következnek.

[Két oldal tollal, az első rész alján rajz és felirat ceruzával]

[Revü-színház]

1985. III.-II.

Revü-színház, félig homály, színpad, asztalok, jobbra hátul egy úr felénk fordul, megigazgatja haját, szemünkbe néz és megszólal.

– Jó estét kívánok minden kedves. Karrierem elején vagy csúcsán vagyok. Tájékp (körbemutat a helyiségen). Tájékpfestő (magára mutat). Gyufából sosem elég, mert ki tudja, ugye. Úgy-e? Hogy csokoládét papírostul? Bronzos bőröm ragyog, olajos fény, illat, élvezzék, kérem.

Visszafordul a színpad felé, a hóna alatt egy zacskó föld. Kirándulni tart-e, vagy sem, nem tudhatjuk, ám nézzük csak a zacskó tartalmát! Közepes föld-darab, Walter nevű, délután kettő óra:

O Kis középkeletnyugati városka, keskenynyomtávú erdei vasút végállomásával. (Szélesnyomtávú vasút hosszában, föl, át.) Templom, révállomás, lassan haladó víz, hosszúkás. Fémasztal, szemben Orib és Tergaim. Előttük alkoholtartalmú italok, fejenként egy darab, ahogy a folyó zaj megkívánta. Köröm a fémasztalon. Levél, száradott. Zene, honnan, pára, enyhe, oldalvást, fej oldalt fordulva. A víz, ahogy földdel érintkezik (part, meder), megszikordul. Korty. A folyó iszik magából. „Ügyes”, nyugtázzák (O. és T.). „A háznak kalapja nincs, nem bírja az megemelni.” Orib s Tergaim táncművészek szájukhoz emelik. Kívánatosága a tájnak. Lassú, aranyló fordulatokat tesznek. „Tánc: folyóval s két partjával.” Vonatok alacsony lépcsője, a túlpartra látás és a széles-út-a-vízbe lehetősége. Fényképezőgépek kattognak, kitáncolnak a színről. Gyors robogások, majd túl gyors robogások. O

Tájékpzajok, a zene elhallgat, tájékpzajok jól hallhatóan. (A szabályák megcsendülnek, szélesebbé, pirosabbá teszik a mosolyt az arcon.) Egy asszony az asztal szélén szétzúzza poharát, cakkos szegélyű csonkját „Vissza a helyedre!” kiáltással arcába, majd torkába döfi, végül gyomorszájához szögezi a „kis szökevény”-t. (A terem lassan rág, lassan rág.) „Télen nincsen nyár, nincsen gyümölcs” c. sláger hallik, előbbi úr újra felénk fordul, az ő szájából jön ki a finom hangsor. Szébb, csinosabb, mint az imént, ajka kirúszozva, fogai csillognak.

– Nevem A. Dzserdzseb. Vagyis A. Jeheb. Dalomnak vége, kénytelenek más szórakozás után nézni. A mosdóban láttam igen formás kődarabokat, azzal dobálhatnánk, ha lennének oly kedvesek elhozni őket. (?) Hát a többi vendéget, a pincért, a girlöket, a zenekart, aztán lehet még a ruhatárost is, meg ha kiütjük a falat, a járókelőket. (És?) Meg még lehet csak úgy magában is dobálni, az is jól mulattat. Ha nem hozzák, én is kénytelen leszek magamhoz

nyúlni, jobb híjján. Gyorsan tovatűnt kő, kavics, fadarab, villanykörte, sebesen úszó, elúszó ez-az. Elfordulok. (Úgy tesz.)

Közepes földmorzsa, Herbert nevű, éjjeli meghatározhatatlan idő.

O Vasúti kocsi másodikból elsővé szűrt fülkéje. Fényár. Éjszaka egy, kettő, félhárom óra, kint kihalt hideg, a vonat már két országhatáron vágat keresztül, az ablakon át semmi, vak semmi látszik, kintről a vonatablakok sárga négyezetei, de mi bent vagyunk, hátradőlve a plüssülésen.

[Három kéziratlap tollal, ceruzajavításokkal, a végén ceruzával]

[Hubert nevű, sárgás földdarab...]

„Hubert nevű, sárgás földdarab, közel a zsák szájához.”

Néptelen, terjedelmes épülethátulja, söntés, számos asztal, székek, napernyő. Délután, kevés nap, kevés szél, mozdulatlan levegő. Az asztalok között asztal, tarka napernyő nélkül, négy székekkel, barátságosan sima felület, vajszerű terítő hamufoltokkal. Hármán ülnek körülötte, rajta három teli és egy üres korsó, a három teli korsó sörrel teli, a sör tetején vékony réteg hab, a korsó belső falán rászáradt hab, néhány hókupac, sáros és vizes, gleccser és térképhegynyomulat, sárgára mázolt menedékház, zöld ablakkeretekkel, lentről emeletes, fönről egyszintes, kémények füst nélkül, pedig fűtenek, csak ebben a párás, nagy hidegben nem látszik a kályhák fekete és bordó füstje. Mély nyomok a hóban vezetnek a bejárathoz, szélfogó, aztán télfélhomályú étteremszerűség, tizenvalahány faasztal, néhány váza és növénydarab, gyertyavilágítás, kioltva, csendben ül a pult mögött, világossötétzöld kötényű, fekete-hajú, bőrkeményedéses tenyerét kapirgáló asszony, fehérkabátos pincér hátsó (raktár)kijárat mellett a pinceasztalnál, ujjai között füstszűrő nélküli vagy füstszűrős cigaretta, a félhomályban ül, néha mozdultan dohányzik, előtte vagy utána folyóiratot nézeget, múlt heti számot. Leülünk, ő föláll, szótlánul kérdez, szól, odajön, megáll az asztal mellett, föláll a sajátjától. Tél-félhomályos és borostás az arca, télfélhomályos és szomorú.

[Egy kéziratlap, két tollal írva, az oldal tetején 5-ös oldalszámozás; minden bizonnyal a Revüszínház című töredék egyik folytatása]

[Sötétedő utcán állok...]

I. (Az utca)

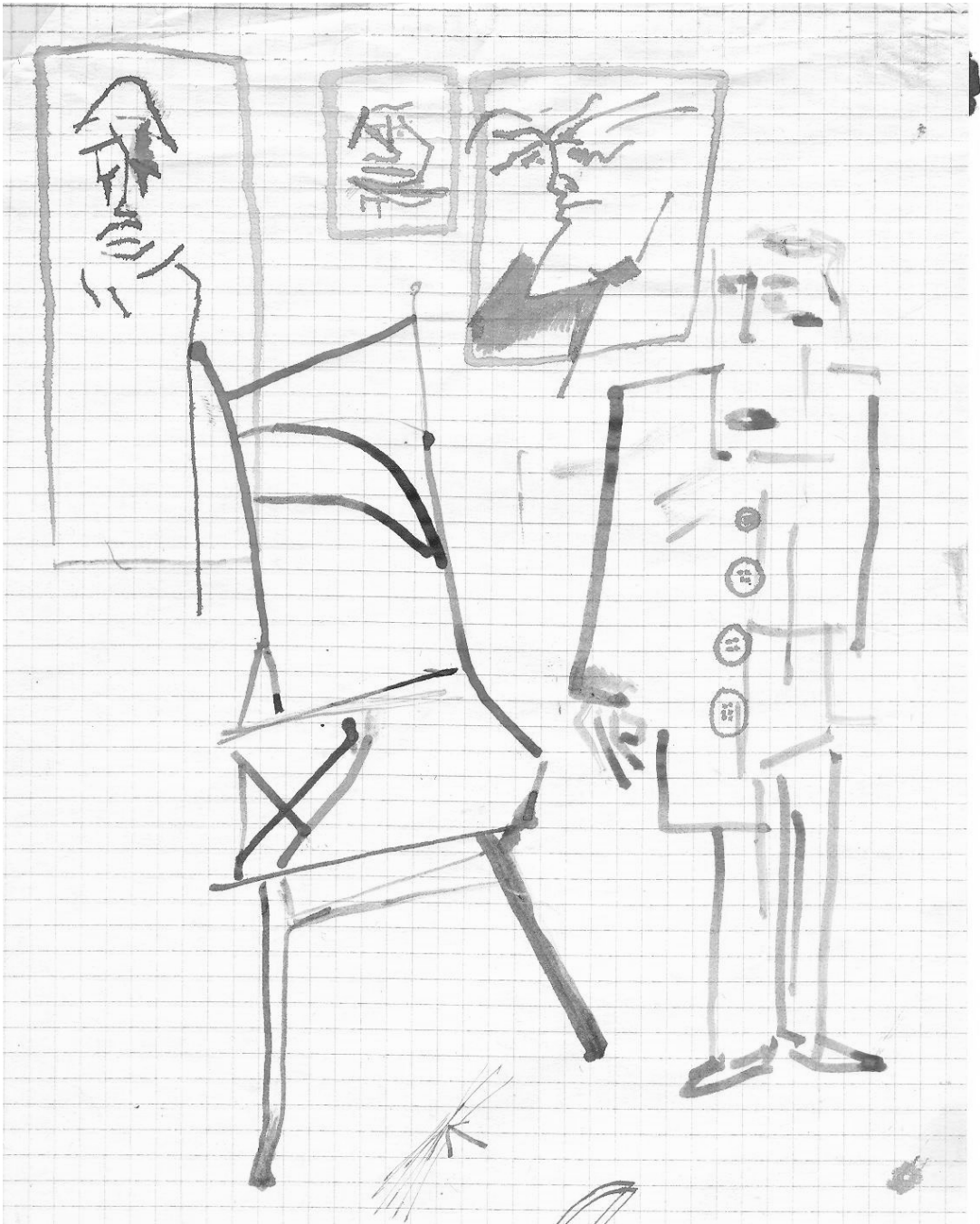
Sötétedő utcán állok, a házak homályba tűnnek. Ember nem jár rajtam kívül. Egyedül maradtam. Lassú léptekkel elindulok, cipőm élesen koppan az üvegjárján. Hosszú kabátom ernyedten lóg, a mozdulatlan levegő reádermedt darabkái halk surranással csúsznak le róla. A levegő áll. Tükröt veszek elő zsebemből, belenézek. Szemem fáradt, szemgolyóimat vízszintes vonal szeli ketté. Pórusaimban sokéves por. Megfordítom a tükröt. A város megremeg. Felsőhajt, és megdörzsöli magán az izzadt inget. Nyög és hátraveti fejét. Szeme lehunyva, orra régi szagokra figyel. Szájából a meleg újabb hullámai törnek föl. Gőz- és kátrányszag ± melegség. A sokszor érzett érzések undora fog el. Tarkómon fájdalom nyílik, szemöldökömet símogatva fonja körbe fejem. A tükröt leteszem magam elé. Hátralépek. A lépcső alakot ölt. Távozem.

II. (A lépcső)

Félhomályos, szűk csigalépcső. Erjedő must szaga vesz körül, karmol és fojtogat. A falat súrolva botladozom le a lépcsőn, a kabátom, az ingem elkopik, a bőröm is, szaggatott vércsíkot húzok magam után a falon. Fájdalmat nem érzek. Orrom eldugult, lihegésemmel fölerősödik és a hideg téglákon visszhangot vet. Tenyeremet nyakamra szorítom és előredőlök. Lábam maguktól mozognak, illeszkednek a lépcső és a testem közé. Szememet megfosztom az ingerektől. Dobhártyámat súlyos levegő ropogtatja, oly súlyos, sárga és nedves levegő, hogy a számat szorosan összezárom. Mikor megtelik nyállal (a szám), megállok és a falra vagy a lépcsőre engedem. Nem merem lenyelni ezt a szemcsés, szürke nyálat. Körmöm alja telitömődött zsíros, ragadós koszszal. Néhol fölsérti bőrömet, és a körmöm alól vér szivárog. A vér eltűnik ruhám szövetének szálai között. Fejbőröm pokolian viszket, hajszálaim között még sűrűbb a levegő. Hirtelen fény, szemhéjamon keresztül is vakít. Kezemet zsebemből kirántom és arcom elé kapom. Nyitott tenyérrel zuhanok a hóba.

III. (Az erdő)

[Egy kéziratlap tollal, három ceruzajavítással, a harmadik fejezet címe a túloldal tetején]

"ELMEHETSZ
AVILÁG
BA HÍREDER"

AVAGY MIT LÁTTAM A CSALÁDI KÉPTÁRBAN (VOLNA)

B. L. F. G. 1984. VIII. 22.